

поступово формується нова шкала цінностей, у якій все більше місце займають нематеріальні аспекти буття. Суб'єкт-інтелектуал в новій економіці стає творцем, креативно орієнтованим працівником, підприємцем або споживачем, його інтелект спрямований на швидке вирішення проблемних ситуацій, генерацію нових ідей і творче творення. У новій економіці індивід, озброєний інтелектом, знаходить можливість «всебічно застосовувати свої всебічно розвинені здібності». Через застосування знань припиняється робота, що диктується потребою, що означає перехід людства з царства необхідності в царство свободи. Homo-intellectus багатий не тільки набутими знаннями, навичками, вміннями, досвідом, позбавити яких його вже ніхто не в змозі. Змінюючи роботу, він забирає багаж знань з собою, а тому – менш залежний від роботодавця і організації. Тому справжнє його багатство – свобода. Свобода зовнішня – він більш мобільний і має більше переваг у виборі сфери докладання своїх талантів і здібностей. Свобода внутрішня – він живе і працює не тільки заради матеріального заохочення та кар'єрного зростання, а й чекає морального винагороди та задоволення від виконаної роботи і досягнутих результатів.

Процес переходу до постіндустріальної моделі розвитку має складну багаторівневу структуру, і чинить вплив на всі елементи системи суспільних і економічних відносин. Вплив якісних зрушень, що відбуваються в процесі постіндустріальної трансформації, найбільш яскраво і, що дуже важливо, відчутно для суб'єктів ринкової економіки, проявляється на рівні фірми.

У цих умовах система державного макрорегулювання набуває яскраво виражену соціальну спрямованість. Розвиток соціальної сфери господарства призводить до об'єднання сфер освіти, фундаментальної науки, охорони здоров'я та культури. Інституційне середовище постіндустріального суспільства дозволяє примножувати людський капітал, реалізувати потреби до розвитку, сформувати культуру споживання, яка стає чинником стимулювання економічної активності та інтелектуального прогресу членів суспільства. Економічні норми і правила є визначальними в сукупності інститутів ринкової економічної системи. В умовах постіндустріальної системи, що не заперечує регулюючої ролі ринку, відбувається зміщення акцентів на розвиток соціокультурних і політичних інститутів, а також інститутів інноваційного розвитку.

НАТАЛЯ ІВАНОВА

Науковий керівник:

к. с/г н., доц. Пазізіна К. В.

ПОЗИЦІОНУВАННЯ УКРАЇНИ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ АГРАРНОМУ РИНКУ

Посилення світових інтеграційних процесів активізує питання вибору місця і ролі аграрного ринку України у європейському просторі. Стратегічна мета розвитку зовнішньоекономічної діяльності полягає в реалізації в світовій економіці порівняльних і конкурентних переваг України, що об'єктивно

існують у різних галузях її господарства і можуть знайти ефективне практичне втілення в діяльності вітчизняних підприємств на міжнародній арені.

Сучасний етап розвитку аграрної сфери виробництва потребує вирішення існуючих проблем, серед яких подолання наслідків кризи, обмеження монополізму в суміжних галузях АПК, формування ринкової інфраструктури, підвищення конкурентних позицій продукції аграрного сектору. Питання підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств та аграрного сектора економіки висвітлені у працях видатних вчених-економістів: С. Мельник [6], Я. Ларіна [5], С. Кваша [4], О. Михайленко [7], М. Портер [8].

Формування конкурентних переваг вітчизняного аграрного ринку сприяє вирішенню проблем щодо посилення конкурентоспроможності та забезпечення продовольчої безпеки держави [5]. Сільське господарство України є однією з найважливіших галузей економіки та забезпечує 8,2% валової доданої вартості, в цій сфері зайнято понад 3 млн. населення, використовують основні засоби вартістю понад 100 млрд. грн., функціонує майже 56,5 тисяч господарюючих суб'єктів, що використовують 21,6 млн. га сільськогосподарських угідь [1].

Україна займає доволі вагомі позиції на європейському аграрному ринку. Так, в структурі експорту аграрної продукції переважає продукція рослинного походження – 64,9%, згідно з УКТЗЕД найбільшу частку становлять 10 – зернові культури – 1031619,1 тис. дол. США (652% по відношенню до попереднього року); 12 – насіння і плоди олійних культур – 919630,3 тис. дол. США (130,6% по відношенню до попереднього року) [3].

Європейський Союз є другим за величиною торговим партнером України після країн СНД. Частка експорту аграрної продукції до країн ЄС протягом останніх п'яти років становила 24–28% від загального обсягу експорту товарів України, а частка імпорту з країн ЄС 31–37%.

Частка експорту зернових до ЄС у структурі загального експорту складає 28,5%, насіння і плодів олійних культур – 64%, жирів та олії рослинного або тваринного походження – 19,6%.

Географічно, торгівля України аграрною продукцією концентрується на кількох країнах-членах ЄС. Сім країн, а саме Іспанія, Польща, Італія, Німеччина, Нідерланди, Франція і Бельгія формують 77,9% від загального обсягу торгівлі агропродукцією між Україною та ЄС. Іспанія, Італія та Польща є найбільшими імпортерами української продукції, в той час як Німеччина, Польща і Нідерланди є найбільшими експортерами сільськогосподарської продукції.

Оскільки конкурентоспроможність підприємства – це інтегральний показник, який формується через ефективне використання виробничого, науково-технічного, трудового, інформаційного, маркетингового та фінансового потенціалів підприємства, а також здатність оперативно й адекватно реагувати на зміни в поведінці споживачів на ринку, то для її оцінювання доцільно враховувати як внутрішній потенціал підприємства, так і його ринкові можливості [2].

Для визначення інтегральної оцінки конкурентних переваг доцільно застосовувати системний, комплексний і нормативний підходи. Кожному з них притаманні як загальні, так і специфічні методичні прийоми, які дозволяють більш

точно оцінити не лише переваги, але і визначити подальші напрямки розвитку підприємств при найбільш оптимальному використанні всіх можливостей.

Таблиця 1.

Характеристика підходів інтегральної оцінки конкурентних переваг [7]

№	Підхід інтегральної оцінки конкурентних переваг	Сутність підходів інтегральної оцінки конкурентних переваг
1.	Системний підхід	Оцінка факторів зовнішнього середовища та внутрішньої структури систем
2.	Комплексний підхід	Враховуються аспекти кожного окремого потенціалу в плані забезпечення конкурентоспроможності
3.	Нормативний підхід	Спонукає організацію до нормування і моніторингу конкретних факторів переваги конкретних потенціалів.

Конкурентоспроможну продукцію в економіці ототожнюють з експортною, а показник конкурентоспроможності визначають за питомою вагою експортної продукції в загальному обсязі. Такої думки притримувались і зарубіжні автори, серед американських фірм досліджуваних К. Сімпсоном більшість вбачають конкурентоспроможність експортованої продукції найвагомим фактором для оцінки конкурентоспроможності загалом [4].

З урахуванням існуючих проблем необхідною є реалізація заходів для посилення конкурентних позицій вітчизняної аграрної продукції на європейському ринку за такими основними напрямками:

- гармонізація вітчизняних стандартів на сільськогосподарську продукцію згідно стандартів ЄС;

- збільшення експортного потенціалу вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції;

- налагодження сучасної інфраструктури аграрного ринку;

- налагодження співпраці між виробниками сільськогосподарської продукції та дослідними установами;

- посилення кооперації господарств населення виробників сільськогосподарської продукції;

- використання позитивного досвіду країн ЄС у регулюванні ринку аграрної продукції у напрямі зміцнення конкурентоспроможності АПК.

Таким чином, Україна володіє значним експортним потенціалом в аграрній сфері. Вирішення ключових проблем галузей сільського господарства дозволить зміцнити вітчизняні конкурентні позиції на стратегічно важливому європейському ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гасуха Л. Розвиток агропромислового комплексу як основа гарантування продовольчої безпеки держави / Л. Гасуха // Економіст. – 2012. – № 9. – С. 44–46, С. 11.

2. Гончарук Т. І. Конкуренція: сучасна економічна характеристика та особливості // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 2. – С. 130–145.

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Кваша, С. М. Конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому аграрному ринку / С. М. Кваша, Н. Є. Голошма // *Економіка АПК*. – 2006. – № 5. – С. 100.

5. Ларіна Я. С. Формування та механізми реалізації маркетингових стратегій в агропродовольчому підкомплексі АПК: [монографія] / Я. С. Ларіна. – К.: Преса України, 2008. – 344 с.

6. Мельник С. І. Основні напрямки формування конкурентних переваг аграрних підприємств України в ринкових умовах: [монографія] / С. І. Мельник. – Луганськ: Ноулідж, 2010. – 368 с., С. 245.

7. Михайленко О. В. Теоретичні засади визначення конкурентоспроможності потенціалу підприємства // *Вісник ОНУ імені Мечникова І. І.* – 2013. – № 2/1. – С. 51.

8. Портер М. Конкурентна перевага: Як досягти високого результату і забезпечити його стійкість / М. Портер ; пер. с англ. – М.: Альбіна Бізнес Букс, 2005. – 715 с.

МАР'ЯНА ІВАНУШКО

Науковий керівник:

к.е.н., доцент Зварич Р. Є.

ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНЗИТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Проблема визначення транзитного потенціалу України в системі міжнародних транспортно-комунікаційних зв'язків об'єктивно виходить за межі власних інтересів України у зв'язку з її тяжінням до географічного центру Європи. Уже лише ця обставина може визначити пріоритети розвитку країни у напрямі більш тісної інтеграції з країнами Європейського Союзу та іншими міжнародними інституціями. Треба брати до уваги і той факт, що Україна має спільні кордони з шістьма країнами Європи та Російською Федерацією. Все це створило для неї унікальну позицію транстериторіальної зони. Через це територія України характеризується високим коефіцієнтом транзитності. За коефіцієнтом транзитності Україна посідає одне з перших місць в Європі (коефіцієнт транзитності України становить 3,75; Польщі – 2,92). При транспортуванні товарів нашу державу практично не може обійти жодна країна – чи то на півночі й півдні, чи то на заході й сході. Гео економічний простір України буквально наповнений різними транспортними системами, які мають транзитний характер. Країна володіє унікальними нафто- і газотрубними транспортними артеріями, газовими сховищами, значною кількістю аеродромів, досить розвиненою системою залізничного транспорту, розгалуженою мережею автомобільних доріг, морськими і річковими портами, транспортно-пропускними пунктами по всьому периметру кордону держави [1].

Крім України, із сусідніх країн надати свою територію для транспортного коридору можуть Румунія, Білорусь і Російська Федерація. Однак шанси України в цій конкуренції, якщо розглядати ситуацію виходячи з об'єктивних умов і передусім із наявної транспортної інфраструктури, є більш вагомими.